

SZENTI FERENC

PANNON ÉNEK HÁROM HANGRA

Csikós András festőművész emlékére

I.

Táncoló gabona fölött dallam:
a magos remény kékbe tűnik-,
veszni nem hagyod,
hangod is oda száll,
rigó harsogja a tetőről,
zománcos éjen szól a csalogány.

Fölülmúlod magad.
A szenvedéstől öröm hangján csobogsz,
hogyan elragadj világokat
patakok ezüst szavával,
és fölragyogj a tengerekből végül
az örök ritmus nomád énekével.

Színektől mámoros a szó, a dal;
elvetve mind a törvényt,
ami határt szab a szívnek.

Pannon dallam a világban
nem ismer mezsgyét,
rejtelve magas hangján
átfog földrészeket - - -

*

ITT, e tájon, a homokon-,
és a környező zsíros, ősi földeken
a múltak málló falai élnek;
a romlásból új gondolat: rajz, vonás - - -

II.

Az éjszaka holdfénye alatt
bús tanya világol.
Egy százados akác sűrű lombjának
árnya imbolyog a ház hófalán,
kísértetnek képzelet magát,
s dörmög öreg-repedt kérége alatt,
hogyan egy gazdátlan, kóbor eb rá ugat –
és nem tündöklő holdra.

Elvadult, vén kótló a dülö ólban,
rémült károgása félrevert harang,
tojását óva idegen szag miatt:
patkány vagy rókaféle az...
Vagy talán csak esztelen gondolat,
öszönös madár-félelem
a szétrabolt tájon.

A gémeskút ágasa arasznyi,
a vödör régen a kútba fült,
a káva dereka görhedt,
lassan az is a vízbe hull,
vagy roskad fűbe, mint a vályú,
mert ló és tehén elhagyták rég
valami titkos „hang” miatt.
A határ emléke bőg és nyerít.

*

Leborulok a zsíros földre,
csók-nyálam számban sarat dagaszt.
Hazámból ez maradt?! - - -
S bennem írtó félelem kínja aláz,
és kételyek minden út iránt,
ami nem a Mennybe visz, -
mert bárhová vezet új ön-elhatározás,
távolból sugalmazás;
én már alig hiszek más áradatnak,
mert én tudom, hogy mi lenne jó,
mi az, mi jó nekem, ITT, ahol megszülettem.

Gyönyörű tanyám, még melegítsz,
ragyog emlék-kemencéd szőke kenyere –
fölvérzi ínyem a hiány; s majszolva édes vérem
nézek hosszan a csillagok felé - - -

III.

A vándor bűvös országokat keres, melyek nyoma
már a vizek alatt hever, hófehér csendben.
Léptei visszhangja a halak gyomrában.
Horga nincs kifogni álmait.
Csontjai alá szél kavarodik,
hogyan halomba fújja, hol utak találkoznak;
és szélükön a sugárzó idő múltasztja porrá,
míg egyszer karcsú híddá kövül:
mi egykor ember volt, lesz ÚT.

Beissza könnyei magvát a föld,
izzadt homlokát jégvirággal kitünteti a tél,
ami mindig eljön évei végén,
göröngyös csapásai lejtőjén, meredekén;
alig érinti lába,
pillangók emelik fel a magasba,
és elhelyezik lobogó tüzek közé
szeme látomásait, hogy falatozzák.

*

Éjszaka volt, mikor elment,
és kezei körén újra susog, ahogy megállt,
és föl kúszik szívéig a sötét - - -
Szavára csak a fénylő hold felel.
Ahová elment, kacagó pillangók közé,
ott jó helye van; drágakövek porát hajára szórják,
szeme pilláira szívárvány-tejet permeteznek.
A zöld harmat talpára még egy csókot ad,
és méhek rajával elröplő
az aranyló Szent Trónus felé.

A torony árnyéka

CSIKÓS ANDRÁS

A torony árnyéka című festmény Csikós András (Hódmezővásárhely, 1947. június 3. — Hódmezővásárhely, 2006. március 19.) egyik igen mély értelmű, szimbolikus képe. Ez az első pillantásra nem vehető észre. Mert mit is látunk itt? Kisvárosi utcacézet; baloldalt egy egykor jobb napokat látott, gazdagabb paraszt vagy polgár háza, párhuzamos építésű utcával, jobb szélén úgynevezett „szárazbejáró” a kocsi számára. A ház fele azonban már lebontásra került, ott, a kép bal középső részén, téglakerítés látható. A néző hajlamos lenne a mélyebb értelmet e téglakerítés mezőiben keresni, mert e mezők mintha egy-egy lírai absztrakttól festményből állnának. Valóban szüksége volt a festőnek ezen érzékeny, színes foltokra, ám éppen csak azért, hogy a középtérben legyen valami festői érdekesség, kompozíciós kontraszt, mert a gondolati lényeg nem itt keresendő. Tovább nézve jobbfelé a képet, egy szabályos kisvárosi-falusi téglaház következik — Hódmezővásárhelyen és környékén igen sok ilyen találunk — amelyen talán csak a szürkés-kék ajtó- és ablakfestés vevődik észre, bár lehet, hogy ez is csak a festő leleménye. Mégis, mi a különleges e képen, mi az, ami kiemeli a kisvárosi utcaképek közül? A cím is magyarázza, miért festette Csikós András a két házat s a kerítést meg az előtérben lévő árok gazcsomóit borongós, mély színekkel, miközben a kép két végén a háztetők széle, s a baloldali homlokzat keskeny csíkja ragyogó fényben úszik, mintha a napfogyatkozás lángoló horizontja ugrott volna össze tíz méternyi sávra. Valóban az: a Napot eltakarja valami.

Ez az a pont, ahol e kép nézőit két csoportra kell osztanunk Erich Kästner meghatározása szerint, szakemberekre és amatőrökre. A szakemberek részben hódmezővásárhelyi lakosok, részben azok, akik jól ismerik a vásárhelyi Szántó-Kovács utcának azt a szakaszát, ahol a nagy, lefelé keskenyedő kúpot formázó vasbeton víztorony áll; az amatőrök azok, akik még nem jártak erre. A szakember rögtön föl ismeri, hogy a Szántó-Kovács utcának a víztoronnyal átellenes oldalát látja, késő délutáni erős napsütésben. Az amatőr kénytelen elgondolkodni a látványon: miért árnyékos a kép szinte egésze, amikor a két szélén erős napsütést lát? Hogyan kerülhet ilyen szabályos formájú árnyék egy kisvárosi utcaképre? Nyilván nem felhő vagy más természeti jelenség. Akkor hát mi? Valami nagy, oda nem illő épület van azon az oldalon, ahonnan én nézem a képet — véli amatőrünk — s tán a bal épület homlokzatán az árnyék ferdesége segít annak megállapításában, hogy nem toronyházat, hanem valami műszaki építményt, vagy valami mást kell sejtetnie az árnyék vetőjében. Ekként gondolkozva az amatőr talán hamarabb, mélyebb értelemben fér hozzá festőnk gondolati meglátásához, mint az a szakember, aki a bennfentes göggyével legyint: „no igen, a víztorony...”